

Nr 461.

Av herr **Johansson** i Trollhättan **m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 384, angående tillfällig lönereglering för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m.

År 1909 den 17 mars överlämnade kungl. vattenfallsstyrelsen till Kungl. Maj:t förslag till avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk. Nämda förslag ansågs emellertid, med hänsyn till detsamma omfattning, icke då i sin helhet kunna underställas Kungl. Maj:ts prövning. Först vid 1911 års riksdag framlade Kungl. Maj:t proposition (nr 94) angående godkännande av förslag till fullständigt avlöningsreglemente. Vid den granskning, som utskottet underkastade nämnda framställning, hade emot detsamma framkommit vissa anmärkningar, som ansågos böra medföra en del jämkningar i de av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda förslagen.

I övrigt hemställde utskottet om bifall till förslaget. Mot vad utskottet sålunda hemställt hade några av utskottets ledamöter reserverat sig och yrkat avslag å Kungl. Maj:ts proposition och en i ämnet väckt motion. Första kammaren biföll utskottets förslag och andra kammaren biföll reservationen. På grund av kamrarnas skiljaktiga beslut företogs gemensam omröstning, varvid andra kammarens mening bifölls.

Kungl. Maj:t uppdrog härefter åt löneregleringskommittén att utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till lönereglering för tjänstemän vid statens vattenfallsverk. Slutligen framlade Kungl. Maj:t frågan för riksdagen år 1913 genom proposition nr 75, varvid riksdagen antog nu gällande avlöningsbestämmelser, som av Kungl. Maj:t utfärdades den 29 augusti 1913.

Som riksdagen i vissa fall betydligt reducerade de avlöningsbelopp, som föreslagits av kungl. vattenfallsstyrelsen år 1909, blevo nu gällande

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 4 saml. 205 häft. (Nr 461—462.) 1

avlöningar redan från dess början alltför låga, varför riksdagen under år 1917 och 1918 beviljat extra lönetillägg till de lägst avlönade befattningshavarna, men ha även dessa tillägg blivit snävt tillmätta för att icke, som det säges, föregripa den pågående utredningen.

Då *maskinist- och driftverkmästarnas* avlöningsbestämmelser framlades i riksdagen år 1911, anfördes i Kungl. Maj:ts proposition av dåvarande departementschefen följande: »Jag anser mig emellertid böra framhålla, att det synes vara av stor vikt, att avlöningarna för maskinister och driftverkmästare vid kraftverket bestämmas till sådana belopp, att man kan till de ansvarsfulla befattningarna erhålla verkligt dugande och pålitlig personal. Anläggningens livsfarlighet påfordrar nyktert, rådigt och elektriskt välutbildat folk. För att ej ligga under i konkurrensen måste staten jämväl taga i betraktande de avlöningsbelopp, som betalas vid enskilda företag av ifrågavarande beskaffenhet.»

Departementschefen redogör därefter för de avlöningsförhållanden, som äro rådande vid privata kraftstationer, samt framhåller, att dessa äro jämförelsevis nya, och att de belopp, som han anført, äro begynnelselöner.

Samma synpunkter och motiv för här föreslagna löneförhöjningar kunna med mera styrka framhävas för närvarande, då erfarenheten visat vilka svårigheter, som gjort sig gällande att rekrytera med tillräckligt kvalificerade personer. Det förekommer, att, oaktat tjänstemännen äro på ordinarie stat, de lämna sin anställning och övergå till privata företag, där högre löneförmåner erhållas.

Av driftverkmästare krävas vissa befälssegenskaper och dessa befattningar äro mycket ansträngande och enerverande, emedan de äro sysselsatta vid kraftverkets kontinuerliga drift med vad därav följer av livsfara och ansvar.

Verkmästaren för den elektriska utrustningen skall hava hand om, enligt instruktion, den elektriska delen av likströmsgeneratorerna, ackumulatorbatteriet, den elektriska delen av trefasgeneratorerna, transformatorerna, all likströms- och trefasinstrumentering såväl i generatorbyggnaden som turbinintaget och ställverksbyggnaden, alla belysnings- och kraftledningar, som matas av likströmsanläggningen inom kraftverket, alla hjälpmotorer och allt hjälpmaskineri i ställverksbyggnaden. Han är vidare skyldig att vid driftsingenjörrens frånvaro tjänstgöra såsom ställföreträdare för denne. Driftverkmästarna utföra numera alla nybyggnadsarbeten, tillökningar och ändringar vid verkets ställverksbyggnad.

Maskinisternas arbete är av sådan art och beskaffenhet att det knappast kan jämföras med något yrke inom de övriga statens affärs-

drivande verk, emedan det betydligt skiljer sig från dessa i fråga om tjänsteutövningen. De få varje dag året om tjänstgöra åtta timmar i sträck under det mest nervspännande och prövande tillstånd, bland strömförande högspänningslinjer och ledningar, där ständig fara hotar, att man genom en enda obetänksamhet kan komma i beröring med dessa livsfarliga ledningar. De få bära ansvaret för de stora maskinagregaterna, där all rörelse fordrar den noggrannaste tillsyn och skarpare kontroll, där ett felgrepp såväl inom det maskinella som elektriska området kan åstadkomma stora materiella förluster.

Stationsmästarna äro placerade å spridda stationer och nödgas alltid, dag som natt, ansvara för transformatorstationens drift och underhåll, och måste sålunda själva äga ingående detaljkännedom om stationens alla delar jämte linjer och tertiärstationer och vid flera tillfällen själva utföra provningar, justeringar och felmätningar, samt nymonteringar och reparationer av transformatorer och linjer samt handhava alla förekommande arbeten inom stationen såsom ombyggnads- och tillbyggnadsarbeten.

Det är under sådana förhållanden uppenbart, att stora fordringar på omdömesförmåga och initiativkraft sättas på stationsmästarna särskilt vid åskväder och då vid förekommande stora driftstörningar tjänstgöringen blir ytterst krävande. Vid sådana tillfällen måste de ofta utan råd av ingenjör leda och organisera arbetet, så att driftavbrottet blir det kortast möjliga.

Reparationsmästaren är även förmän för reparationsverkstaden och måste hava praktisk inblick såväl inom det elektriska som mekaniska området. Han skall kunna ingripa för avhjälpande av uppkomna fel och bristfälligheter. Nämnas bör, att reparationsmästaren i regel är upptagen varje söndag av arbete inom kraftverken, enär sådana arbeten, som inte kunna utföras under driften, måste göras under söndagarna, då det genom mindre energileverans låter sig lättare få stopp.

Montörerna få tjänstgöra som förmän för en del montage- och reparationspersonal, som ofta uppgår till 10 à 12 man. De få därvid utföra och ansvara för instrumenteringen och reparationer av såväl hög- som lågspänningsledningar, jordkablar och motorer samt inkoppling av mätare och transformatorer. Beträffande reparationerna å högspänningsledningar och kablar måste montören äga en ingående detaljkännedom om varje särskild linje och kabel, då vid inträffade fel på vilken tid av dygnet som helst dessa måste så skyndsamt som möjligt avhjälpas för att begränsa driftavbrottet till kortaste möjliga tid. Vid sådana tillfällen ligger det särskilt stort ansvar på montören, och han måste

ständigt med spänd uppmärksamhet utföra sitt arbete i omedelbar närhet av högspänningsförande delar, och ett misstag eller endast en ofrivillig rörelse kan vara hans död.

Vidkommande *förmän av första graden* vid kanalverken får jag anföra följande:

Kungl. vattenfallsstyrelsen, som otvivelaktigt har största möjligheten att avgöra vilka kvalifikationer som erfordras för att dessa tjänstemän skola kunna på ett nöjaktigt sätt fylla sin uppgift, hade i sin skrivelse till Kungl. Maj:t av den 17 mars 1909 föreslagit för nämnda grupp en begynnelselöen av kronor 1,500 och slutlön kronor 2,400, men nedsatte riksdagen beloppen till respektive kronor 1,380 och 1,950.

Nämnda tjänstemän ha, sedan den nu gällande löneregleringen fastställdes, gjort erinringar flera gånger till vederbörande, att de blivit placerade i för låg löneklass i förhållande till sina arbetsuppgifter. De hade därför hoppats, att det nu framlämnade förslaget skulle giva dem någon rättvisa. 1915 års lönekommission har endast föreslagit, att nämnda befattningshavare skola uppflyttas en löneklass, med en slutlön av 2,100 kronor, alltså 300 kronor lägre än det belopp, som kungl. vattenfallsstyrelsens förslag innebar år 1909.

Kungl. vattenfallsstyrelsen har i sitt den 6 april innevarande år avgivna utlåtande över 1915 års lönekommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken m. fl. verk, den 20 sistlidne mars avgivna betänkande, angående denna grupp anført följande: »Den sammanpressning av avlöningsskalan, som åstadkommits därigenom, att de lägre tjänstemännen erhållit proportionsvis större avlöningsförbättringar än de högre, har medfört, att skillnaden i avlöning mellan förman av 1:a och 2:a graden blivit alltför liten. Denna skillnad är för närvarande 240 kronor i lägsta och 300 kronor i högsta klassen, men skulle enligt kommissionens förslag reduceras till 75 kronor i lägsta och 150 kronor i högsta klassen. Till förmännen av 1:a graden hänföras bogserbåtsbefälhavare, slussmästare, verkmästare och trädgårdsmästare, under det att till förman av 2:a graden hänföras bogserbåtsmaskinister, motorbåtsförare och förrädsförman. Med hänsyn till den befälsställning, som tillkommer förman av 1:a graden, synes det nödvändigt att höja den fasta avlöningen för denna befattning till lägst 1,650 och högst 2,400 kronor.»

Departementschefen yttrade i anledning härav bl. a.: »Vad vattenfallsstyrelsen sålunda framhållit i fråga om den relativt obetydliga skillnaden i avlöning mellan förman av 1:a och 2:a graden enligt kommissio-

nens förslag, synes mig vara av särskild betydelse beträffande förhållandet mellan, å ena sidan, maskinist å sådan befälhavare å bogserbåt (förman av 1:a grad) och, å andra sidan, båt (förman av 2:a graden), enär den förre intager en verklig befälsställning gent emot den senare. I fråga om övriga förmän av 1:a graden förekommer däremot icke något dylikt direkt förmänskap i förhållande till förman av 2:a graden. Då även i övrigt bogserbåtsbefälhavare torde få anses stå på ett annat plan än övriga förmän av 1:a graden, har jag icke tvekat föreslå, att ifrågavarande befattning må utbrytas ur gruppen förmän av 1:a graden samt att för befattningen må bestämmas den av vattenfallsstyrelsen föreslagna avlöningsskalan 1,650, 1,800, 1,950, 2,100 och 2,400 kronor.»

Kungl. Maj:t har alltså i så måtto bifallit kungl. vattenfallsstyrelsens förslag, att befälhavare å kanalverkens bogserbåtar uttryckts ur gruppen förmän av 1:a graden, och kommer enligt Kungl. Maj:ts förslag i särskild grupp med samma löneförmåner, som av kungl. vattenfallsstyrelsen föreslagits för samtliga förmän av 1:a graden.

Ett av skälen till att kungl. vattenfallsstyrelsen föreslagit en allmän höjning av lönerna för samtliga förmän av 1:a graden angives vara den obetydliga skillnad i avlöning mellan 1:a och 2:a gradens förmän på grund av den sammanpressning av avlöningsskalan, som åstadkommits genom att de lägre tjänstemännen erhållit proportionsvis större avlöningsförbättringar än de högre. Helt naturligt har skillnaden i avlöningsskalan mellan de övriga förmännen av 1:a grad och dessas underordnade reducerats på enahanda sätt, om de sedan äro månadsavlönade eller erhålla avlöning per timme ändrar ej något i sak. Jämförelsen mellan bogserbåtsbefälhavare och maskinist har i detta avseende endast tagits som exempel för att påvisa det orimliga uti att inränga omnämnda förmän i den av kommissionen föreslagna avlöningsklassen.

Att övriga förmän av 1:a graden icke komma att stå i något direkt förmänskap till förmän av 2:a graden, torde i detta avseende icke utgöra något som helst skäl för, att de skola placeras i lägre löneklass.

Det är uppenbart, om man vill ådagalägga en mera tidsenlig uppfattning, att beloppet av en tjänstemans lön icke skall vara beroende av, vad titlar eller löner de åtnjuta, som sortera under honom, utan bör man mera taga hänsyn till arten av hans verksamhet och de nödiga kompetensvillkor, som äro erforderliga. Av förmännen kräves att på order direkt av ingenjören leda arbetet inom respektive avdelningar samt att utföra ritnings- och kostnadsförslag för mindre arbeten, vilka betydligt ökats under de senare åren genom kanalverkets och fastighetsförvaltningens utvidgning på alla områden. Således har en förman för träarbeten vid Trollhättan icke blott att förestå snickeriverkstaden utan

även att öva tillsyn över såväl skepps- som byggnadstimmermän, träarbetet vid kanal- och slussleden samt byggnads- och underhållsarbeten vid stationerna Vänersborg, Brinkebergskulle, Trollhättan och Ström (Lilla Edet). Han har även att kontrollera på entreprenad utlämnade arbeten.

Trädgårdsmästaren handhaver växthus, drivbänkar och plantskola. Han har vidare att uppgöra ritningar och kostnadsförslag samt övervaka arbetets utförande. Allt som rör kanalverkets trädgårdar är under hans ledning. De trädgårdar, som tillhöra statens fastighetsförvaltning, stå även under hans tillsyn, likaså plantering och trädbeskrifning vid statens egna hem, vid kanalstationerna Vänersborg till och med Ström. Sedan kraftverket byggdes och kom i funktion, har all trädgårdsodling därstädes tillagts honom såväl i Trollhättan som de olika fördelningsstationerna. För denna avdelning har han även att uppgöra ritningar och kostnadsförslag samt verkställa nyanläggningarna. Då inom vattenfallsverken icke finnes någon särskild trädgårdsinstitution med en trädgårdsdirektör som ledare, i likhet med vad som är rådande inom förvaltningen för statens järnvägar, måste man förutsätta, att den vid vattenfallsverket anställde trädgårdsmästaren besitter större kompetens än de trädgårdsmästare, han blivit likställd med i lönehänsende.

Den förman, som är anställd i kanalverkets verkstad, har bland annat att öva tillsyn över reparationer av kanalbroar, slussportar och lyftkranar, lokomotiv och järnvägsvagnar för industriområdet Stallbacka bangård. Tillverkning av järnvägsväxlar och nedläggning av dem i nämnda bangård, reparationer av kanalverkets ångfartyg, motorbåtar och automobil, justering och tillsyn över all brandredskap från och med Vänersborg till och med Ström (Lilla Edet), installationer och reparationer av centraluppvärmnings-, vatten- och avloppsledningar i kanalverkets bostads- och förvaltningslokaler, allt plåtarbete, mur- och byggnadssmiden och för övrigt mångahanda smiden utföras eller ledas av honom.

Av de exempel vi här ovan anfört, framgår tydligt och klart, att det fordras mångsidiga kunskaper för att sköta dylika befattningar, (förmän finnas, som härför måst genomgå praktiska skolkurser). Om man vidare tager i beaktande, att en dylik förman kan ha en arbetsstyrka av 30 till 40 man att leda på vitt skilda platser, så torde det icke finnas några jämförliga befattningar inom övriga statens affärsdrivande verk, som blivit placerade i så låg löneklass.

Därtill kommer, att dessa förmän icke ha någon bestämd arbetstid, utan äro skyldiga, vid förefallande behov, söndag som vardag ar-

beta på övertid utan särskild ersättning, i motsats till befälhavare å bogserbåtar som åtnjuta procent eller s. k. kaplake. Vill man se denna fråga rent sakligt, så borde de i vissa fall kunna likställas med verk-mästare, åtminstone reparationsmästare.

Då det icke kan vara staten värdigt att längre tillbakahålla nämnda tjänstemäns befogade krav i löneavseende, finna vi det nödvändigt för vinnande av rättelse, att riksdagen befullmäktigar kungl. vattenfallsstyrelsen att efter prövning överflytta dessa tjänstemän till en löneklass, som mera motsvarar deras verksamhet.

Med trafikkanalens utvidgning och förseende med dyrbara maskinella hjälpmedel, kräves från vakten en noggrann skötsel och uppmärksamhet. Vakterna få under sitt arbete tillse, att allt är i tjänstbart skick vid nästa expedition. Ovarsamhet eller felgrepp på manövreringsapparaterna kunna vålla stagnation i hela kanaldriften.

Departementschefen anförde i Kungl. Maj:ts proposition nr 75 år 1913, att hos vakterna i regel fordrades vissa befälssegenskaper, enär de, då högre befäl icke finnes tillstädes, hade att ordna trafiken.

Beträffande ålderstillägg åtnjuter vakt t. ex. för närvarande 4 stycken sådana efter respektive 2, 4, 6 och 8 år och erhåller han högsta lönen efter 8 tjänsteår. Kungl. Maj:t har däremot i sin proposition nr 384 innevarande år föreslagit lika antal ålderstillägg men med treåriga mellanrum efter respektive 3, 6, 9 och 12 tjänsteår. Som begynnelse-löner äro relativt låga, finna vi det mindre välbetäckt förlänga tiden, varför vi föreslå löneuppflyttningar efter respektive 2, 4, 7 och 10 år.

Med avseende på det *dyrtidstillägg*, som i den kungl. propositionen föreslagits, vilja vi framhålla, att det synes oss som om detsamma ej tilltagits högt nog för personalen i det nordliga och avlägsna Porjus. För att åstadkomma, att personal kvarstannar å denna plats, anse vi, att minimibeloppet 480 kronor höjes till 540 kronor för år räknat, i överensstämmelse med det yrkande som gjorts i en i år väckt motion rörande kallortstillägg för järnvägspersonal å linjen Gällivare—Riksgränsen.

Visserligen har personalen genom av innevarande års riksdag fattat beslut tillerkänts krigstidstillägg och krigstidshjälp. Den allmänna prisstegringen fortsätter emellertid med sådan våldsamhet, att särskilt de lägst avlönade av funktionärerna ändock äro försatta i ekonomiska bekymmer, särskilt om man tager i betraktande den omständigheten, att den av statsmakterna under innevarande år beviljade dyrtidshjälpen icke varit tillräcklig att täcka de stegrade levnadskostnader, som kristiden framkallat. Redan nu kan konstateras än ytterligare stegring i livsmedelsprisen.

Under sådana förhållanden torde det få betraktas vara med klokhets och omtänksamhet förenligt, att den ifrågavarande provisoriska löneregleringen får *retroaktiv verkan*, nämligen från 1 januari 1918.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 384

dels måtte besluta följande i bilaga 1 föreslagna ändringar i § 3 i det förslag till förnyade avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk,

dels besluta att det nya avlöningsreglementet må träda i kraft den 1 januari 1918,

dels besluta uppdraga åt kungl. vattenfallsstyrelsen att överflytta vissa förmän av 1:a graden till löneklass, som motsvarar deras verksamhet, och

dels besluta att för dyrortstillägg vid Porjus kraftverk minimibeloppet bestämmes till 540 kronor.

Stockholm den 18 maj 1918.

A. L. Johansson.

Ernst Hage.

K. A. Borg.

Bilaga I.

Förslag

till ändringar i § 3 till förnyade avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk.

	Begyn- nelselön	Lön efter			
		2 år	4 år	7 år	10 år
Driftverkmästare	2,700	3,000	3,400	3,800	4,200
Instrumentmakare	2,700	3,000	3,400	3,800	4,200
Övermontör	2,100	2,400	2,700	3,000	3,400
Stationsmästare	2,100	2,400	2,700	3,000	3,400
Reparationsmästare	1,950	2,100	2,400	2,700	3,000
Maskinist av 1:a graden	1,950	2,100	2,400	2,700	3,000
Montör	1,800	1,950	2,100	2,400	2,700
Befälhavare å bogserbåt	1,800	1,950	2,100	2,400	2,700
Förman av 1:a graden	1,800	1,950	2,100	2,400	2,700
Maskinist av 2:a graden	1,650	1,800	1,950	2,100	2,400
Förman av 2:a graden	1,650	1,800	1,950	2,100	2,400
Förman av 3:e graden	1,500	1,650	1,800	1,950	2,100
Maskinskötare	1,500	1,650	1,800	1,950	2,100
Vakt	1,425	1,500	1,650	1,800	1,950

